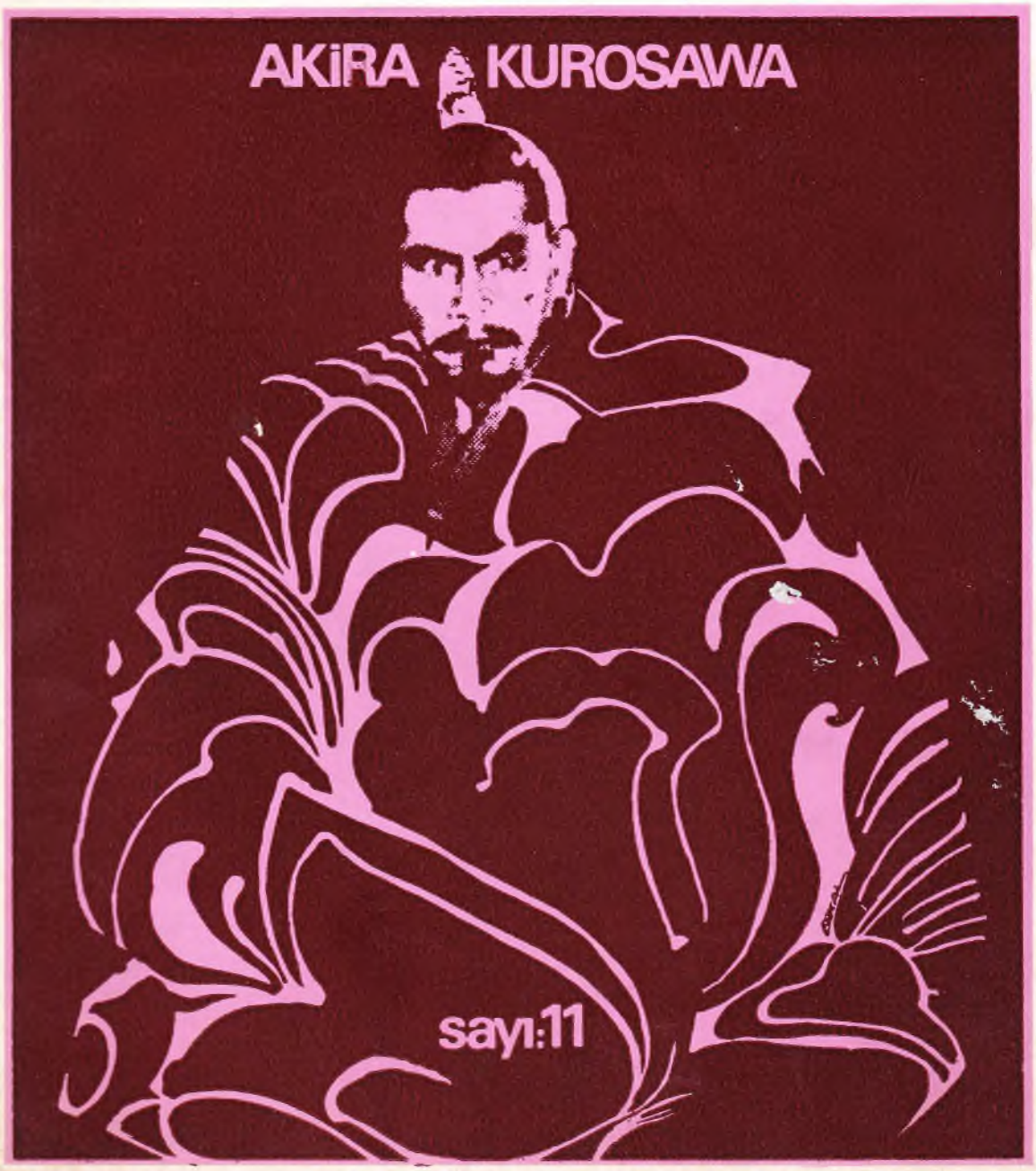
Filim 71

Türk sinematek'i kitap köşesi

Sinematek üyelerine yeni bir kolaylık ve hizmet amacıyla bir kitap köşesi düzenlemiştir.

SINEMATEK KITAP KÖŞESINDEN ÜYELERIMIZ,

— Türk ve yabancı bütün sinema yayınlarını ve öbür yayınları **% 10 INDIRIMLI** olarak sağlayabilirler.

— YENI SINEMA dergisinin gerçek bir sinema bilgisi kaynağı olan iki nefis cildini 50 şer liraya alabilirler.

— YENI SINEMA'nın, FILIM 70'in eski sayılarını ve ILK TÜRK SINEMACISI FUAT UZKINAY incelemesini **% 50 INDIRIMLI** olarak edinebilirler.

— ISTEDIKLERI YERLI VEYA YABANCI HER KITABI adını bildirerek en kısa zamanda sağlayabilirler.

Türk sinematek'i kitap köşesi

GÖSTERI SAATLERI / HER GÜN (Pazartesi dışında) 14.00 16.30 19.00 ve 21.30

Kapaklar / Erkal Yavi

FILIM 71 / Türk Sinematek Derneği'nin yayın organı olarak ayda bir yayınlanır / Sahibi: Türk Sinematek Derneği adına Onat Kutlar / Yazı İşleri sorumlusu Ömer Pekmez / Bu sayıyı hazırlayan Jak Şalom / Dergide yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir, dergiyi bağlamaz / Yönetim Yeri Türk Sinematek Derneği, Sıraselviler Caddesi, No. 65, Beyoğlu, İstanbul / Tel 49 87 43 / P.K. 307 Beyoğlu / Dizgi ve Baskı Fono Matbaası / Baskı tarihi 20/5/971

SAYI 11 3 LİRA

türk sinematek'i gösterilerine yazın da devam ediyor

Türk Sinematek Derneği, Sıraselvilerdeki yeni merkezinde filim gösterilerine hiç ara vermeksizin yazın da devam edecek. Gösterilerin bu yıl gördüğü geniş ilgi karşısında Sinematek Yönetim Kurulu, yaz aylarında da gösterilerin aynı düzende yürütülmesine karar verdi.

Nisan ayının son gösterisi olan **TRT - TV** Yarışmasında Ödül kazanan filimlerden sonra ilân edilen Mayıs programında altı ayrı dizi halinde düzenlenen gösterilerin ayrıntıları şöyle

JAPON FİLİMLERİ DİZİSİ /

Ünlü yönetmen Akira Kurosawa'nın **KANLI TAHT (MACBETH)** ve **YEDİ SAMURAY** adlı eserlerinden başka bu dizide iki Japon filmi daha gösteriliyor: **KIZGIN DENİZ** / Takimura ve **MUTLULUK İKİMİZİNDİR** / Matsuyama.

AGNES VARDA TOPLU GÖSTERİSİ /

17 Mayıs'ta Sinematek'i ziyaret edecek olan **MUTLULUK** filminin Yönetmeni Agnes Varda filimlerinin toplu olarak gösterileceği programda hazır bulunacak ve kendi sineması konusunda yapılacak bir yuvarlak masa toplantısına da katılacak. Bu toplu gösteride Varda'nın **MUTLULUK, YARATIKLAR, KISA UÇ, ASLANIN AŞKI, YANCO AMCA, OPERA MOUFFE** adlı filimleri yer alıyor.

ÜNLÜ ROMAN UYARLAMALARI DİZİSİ /

Sinematek'in bu yıl başladığı bu uyarlamalar dizisinin üçüncüsünde çağdaş romancılardan dördünün eserlerinden sinemaya aktarılan filimler gösterilecek: **WILLIAM FAULK-**

NER, ERNEST HEMINGWAY, JOHN STEINBECK, SCOTT FITZGERALD. Uyarlamalar arasında Yukarı Mahalle, Ses ve Öfke, Uzun Sıcak Yaz, Araya Giren, Yaşlı Adam ve Deniz var.

Ayrıca gene mayıs ayının programında Arthur Penn'in yönettiği filimlerden meydana gelen bir toplu gösteri, fon müzikleri yönünden ilginç olan **MURIEL, MATEUSZUN GÜNLERİ, KİBAR SOYGUNCU** ile **BİR YILDIZ DOĞUYOR, İPEK ÇORAPLAR** ve **CHERBOURG ŞEMSİYELERİ** gibi filimleri bir araya getirecek.

Bunların dışında da Bresson'un **AU HASARD BALTHASAR** ve Fabri'nin **PROFESÖR HANNİBAL** ve **YİRMİ SAAT** adlı modern klasikleri ayın programını tamamlıyor.

Bu ay Sinematek'te iki sergi ve üç konuşma var. Artun Yeres'in «Jenerik»lerden hazırladığı bir sergi 11 Mayısta, ünlü romancıların fotoğraf ve sinemaya aktarılmış kitaplarından meydana gelen bir başka sergi de 23 mayıs'ta açılacak. TRT filimlerinin tartışılmasına ayrılan bir açık oturumla başlayan konuşmalar da Varda tartışması ve Faulkner Uyarlamaları üstüne bir konferansla devam edecek.

Bu arada haziran ayında İstanbul'a gelecek olan **Museum of Modern Art (New York) Film Library** Yönetmeni ve ünlü sinema yazarı **Donald Richie** birlikte getireceği filimleri Sinematek üyelerine sunacak. Donald Richie, özellikle Japon Sineması konusunda dünyaca tanınmış bir uzmandır. Richie Sinematek'te Japon Sineması konusunda bir konferans ta verecektir.

Sinematek yaz aylarında gene hem klasik hem de modern sinemanın önemli örneklerini göstermeye devam edecek.

AGNES VARDA ve MUTLULUK

Agnès Varda, kimi sinema tarihçilerince 1959' da başlatılan Yeni Dalga akımının ilk yaratıcılarındandır. Daha 1954'te **La Pointe Courte / Kısa Uç** adlı filmiyle, **Yeni Dalga** filimlerinin özelliklerinin birçoğunu ilk kere bir araya getiriyordu.

Varda Belçika'da doğdu ama çocukluğu Fransa'da geçti. Paris'te Sorbonne'da öğrenim gördükten sonra, Louvre Sanat Okulunun derslerini izledi. Daha sonra **Jean Vilar'**ın Ulusal Halk Tiyatrosu'nun **(T.N.P.)** resmî fotoğrafçısı olarak çalıştı. T.N.P.'nin başarısı **Varda**'nın çektiği resimlerin de ün kazanmasını sağladı.

1954'te sinemaya ilgi duymaya başlayan **Varda, La Pointe Courte / Kısa Uç** adlı ilk filmini kendi parasıyla yaptı ama bu mükemmel filim ticarî yönden başarı sağlayamadı. Filmin kurgusunu yapan, birkaç yıl sonrasının ünlü yönetmeni **Alain Resnais, Kısa Uç**'tan büyük ölçüde etkilendiğini söylemektedir.

Bu filimden sonra **Varda,** hepsi de filim şenliklerinde ödül kazanmış olan bir dizi kısa filim yaptı. **O Saisons, ô Chateaux / Mevsimler, Şatolar** (1957), **Du côté de côte / Kıyıya doğru** (1958) ve **Opéra Mouffe** (1958).

1961'de ikinci uzun filmini yapma olanağını buldu: **Cléo de 5 â 7 / 5'ten 7'ye Cléo.** Bir kadının iki saatlik portresi. Güzellikle ölümün karşı karşıya gelmesi. 1963'te Küba'ya giderek 1800 resimle döndü ve bir canlı resim filmi yaptı: **Salut, Les Cubains / Selâm, Kübalılar.**

Cléo'dan sonra **Varda** üç senaryo yazdı: **La Mélangite, Les Créatures / Yaratıklar, Le Bonheur / Mutluluk.** Bunlardan sonuncusunu 1964'te çevirdi. Filim gösterildiği her yerde, bu arada Türkiye'de geniş ilge uyandırdı ve Berlin Filim Şenliğinde ödül kazandı **(Le Bonheur / Mutluluk** filminin **Yeni Sinema**'nın 15'-inci sayısında çıkan eleştirisini bu yazının sonunda bulacaksınız).

1965'te **Les Créatures / Yaratıklar**'ı çeviren Varda, bir yıl sonra **Resnais, Ivens, Marker, Lelouch** gibi yönetmenlerle beraber çalışacak ve **Loin du Vietnam / Vietnam'dan uzakta** filminin bir bölümünü yönetecektir. 1967 de A.B.D.'ne giden **Varda** burada kaldığı iki yıl içinde üç filim yaptı.

Bunlardan ilki, hippy'lerin taptığı bir naif ressam üstüne yaptığı 20 dakikalık renkli **Uncle Yanco / Yanco Amca**'ydı. **Varda**'nın Amerika'daki en önemli çalışması ise **Black Panthers**'ler üstüne yaptığı **The Black Panthers** oldu. Bu filim, bu konu üstüne ticari sinemalarda gösterilen ilk ve tek filim oldu. Daha sonra **Peace and Love / Barış ve Aşk** adlı tasarısını gerçekleştiremeyen **Varda, Lion's Love / Aslanın Aşkı** adlı ünlü filmini yaptı. Filmin oyuncuları arasında Hair müzikli oyununun yaratıcıları James Rado ve Jerome Ragni, Amerikanın ünlü kadın yönetmeni Shirley Clarke da yer alıyorlardı.

Agnès Varda, Jacques Demy ile evlidir.

İZLENİMCİLİĞE ALKIŞ...

Fransız «Yeni Dalga»sının ünlü kadın sinemacısı Agnès Varda «Mutluluk» ile ilk kez Türk seyircisinin karşısına çıkıyor. Mutluluk, Varda'nın filmografisinde bir aşama olarak alınabilir. Sinema anlatımı bakımından taşıdığı olgunluk, renklerindeki çarpıcılık baştan sona dengeli biçimliliği ile hikâyesinin bütün «su götürür»lüğüne rağmen, Mutluluk sonuçta Varda'nın en önemli eseri niteliğinde. 1965 Berlin Filim festivalinde «Gümüş Ayı» ödülünü kazanan bu filim, Agnès Varda'nın sinemacı kişiliği açısından çok belirgin bir olgunluk, bir ağırlık ve daha önemlisi bir bütünlük taşıyor. «Mutluluk» bir çırpıda düşünülmüş, biçimlenmiş, tavizlere yanaşmadan tamamlanmış tümüyle kadın yönetmenin kendisini, estetik inançlarını, bir sözcükle «sinema»sını yansıtan bir filim. Başından sonuna kadar ahenkli ve zoriamasız oluşu buradan ileri geliyor.

Nasıl bir konusu var «Mutluluk»un? Basit bir marangoz'un bize mutlu olarak sunulan yaşantısı, karısı ve çocukları ile ilişkileri, gerçekte olduğu gibi, olağanüstü olaylarla karşılaşmadan, izlenimci bir sinema ile veriliyor. Ancak, marangoz François (Jean-Claude Drouot) postane memuresi Emilie (Marie-France Boyer) ile tanışacak, bu karşılaşma yaantısını tümüyle değiştirecektir. Burada soyut bir mutluluk kavramı doğar François'da.

Hem karısını, hem de Emillie'yi sevebileceğine ilkinden ayrılmadan ikincisi ile olan ilişkisini devam ettirebileceğine inanır. Bunu olağan görür. Saf mantığı böyle bir şeyin toplum tarafından kabul edilemeyeceğini sezemez. Olayların gelişimi aynı doğruda olur. François'nın karısı intihar eder. O, Emilie ve çocuklarıyla başbaşa kalır, yeni bir yaşama hazırlanır.

Bütünüyle «kadınca» bir açıdan ele alınıp işlenen filimde Varda'nın vermek istediği ne? Erkekleri bencillikle suçlamak mı, Çağdaş Fransız yaşayışından bir kesit sunmak mı, mutlu bir aile tablosu çizerek hikâyesini anlattığı ailelerin günlük yaşantılarını olduğu gibi yansıtmak mı, karısıyla olan ilişkisinin zamanla bir alışkanlık ilişkisi haline geldiğini sanıp bir değişiklik isteğiyle, bir yenilik tutkusu içinde başka bir kadınla ilişki kurmak isteyen bir kocanın durumunu anlatmak mı?

Hiçbiri değil aslında. Varda'nın göstermek istediği soyut bir mutluluk kavramı. Gerçekte olmayan, düşte doğup büyüyen bir mutluluğun gösterilmesi. Bunda bir yere kadar başarıya ulaşmış sayılabilir Varda. Oyuncu yönetimiyle, görüntü yönetmeninin izlenimci tabloları hatırlatan renkli çalışmasıyla, Mozart'ın yerli yerince kullanılmış barok müziğiyle. Bir çağ filmi olabilecek bir çağdaş film seyrediyoruz. Duyarlı, yumuşak. Ama sonunda yine de bir sonuca varmakla yükümlü görmüş olacak ki kendisini, yönetmen, François'nın karısını intihar ettiriyor senaryosunda, alışılmışın sınırları içine giriyor. Oysa, bütün film boyunca savunduğu, önerdiği yolda bitirebilirdi bu duygulu hikâyeyi. Kendi bileceği iş tabii. Ama böylece seyirciyi ve... sansürü kazanmış oluyor.

Bir de Varda'nın çağdaşlarında pek rastlanmayan yönüne değinelim. Filmde gerçek bir aileyi kullanmakla (François, Thérèse ve çocukları gerçekte Drouot ailesini meydana getiriyorlar) böyle bir yaşamda gerçekliğin dışına çıkabilecek hareketleri yok etmek istemiş. Ortaya Emilie'nin çıkması, gerçek bir aileye, dışarıdan bir ikinci kadının katılması. Buraya varıncaya kadar François ile Thérèse'in davranışları tamamen rahat, filme katkıda bulunacak cinsten. Emilie'nin aralarına girmesi de bir başka yönden bu belgeci anlayışı bütünlüyor. Sanki gerçekte böyle bir olay cereyan ediyormuş gibi karı-kocanın birbirlerine karşı davranışları değişiyor.

«Mutluluk» bu yılın önemli filmlerinden ama şunu da belirtmek gerekir ki biçim yönünden olan zenginliği özünün yanında zayıf kalıyor.

WILLIAM FAULKNER'İN SANATI VE SİNEMA

Yirminci yüzyılın en büyük romancılarından biri sayılan **William Faulkner** 1897'de Mississippi'de **New Albany**'de doğmuş, 1962'de gene **Missisipi**'de **Oxford**'da ölmüştür. Güney'in soylu bir ailesinin çocuğudur. Birinci dünya savaşına havacı olarak katılan **Faulkner,** savaştan sonra iki yıl üniversiteye devam etti ve ayrıldı. Daha sonra hayatını kazanmak için postacılıktan senaryo yazarlığına, gece bekçiliğine kadar çeşitli işler yaptı. 1925'te Avrupa'ya gitti. Dönüşte yazdığı romanları yayınlatmaya çalıştı. **«Sanctuary»** adındaki eseri onu üne ve paraya kavuşturdu. Amerika'nın en büyük sanat ödülü **«Pulitzer»** ile dünyanın en ünlü sanat ödülü **«Nobel»**i kazandı. Ve 1962'de yıllardır içine kapanıp yaşadığı **Oxford** yakınındaki çiftliğinde öldü.

Aşağıya aldığımız yazı **Murat Belge**'nin, **Faulkner'in Ağustos Işığı** romanının türkçe baskısına yazdığı önsözden alınmıştır. (1).

«William Faulkner, yirmici yüzyılda Amerika'da yaşamış en büyük romancı sayılırdı. Şimdi onun çağımızın en büyük romancısı olduğunu söyleyenlerin de sayısı artıyor. Eserleri arasında eriilmesi güç bir bütünlük yaratan Faulkner, Amerikan yaaşntısını en dolgun şekilde dile getirmekten başka, yirminci yüzyıl insanının sorunlarını romanlarındaki güçlü simgeleriyle (sembol) somutlaştırmayı da başarmıştır.

Faulkner, çok yerli, çok ulusal kalarak, evrenselliğe ulaşmayı amaçlayan bir yazardır. Böyle olması, Amerikan kültürünün, onun ele alarak işlediği görünümlerini bilmeyenler için, Faulkner'i anlamayı güçleştirebilir. Bu önsözü işte bu çeşitten güçlükleri ortadan kaldırmak için yazıyorum.

Amerikalılar, Faulkner gibi bir yazarın yurttaşı olmaktan kıvanç duyarlar, ama eserlerini

pek okuyamazlar. Amerika'nın eğitim koşulları, genel olarak hayat koşulları, halkın Faulkner gibi üslûbu güç yazarları anlamasına, kolayca sökmesine yatkın değildir. Dolayısıyla Faulkner kendi ülkesinden çok yabancı ülkelerde sevilen bir yazar olmuştur. Üslûbunun güçlüğünü iki ana etmene (faktör) bağlayabiliriz: a) olaylar dizisinin karmaşıklığı, b) sözdiziminin çapraşıklığı. Bunların üzerinde biraz duralım şimdi.

Faulkner, romanlarındaki olayları, normal kronolojik sıraya göre değil, kişiler için psikolojik önemlerine göre sıralar. İnsanların hayatlarında geçmiş olaylar, bir araya gelerek, belirli bir simgesel (sembolik) anlam yaratmaktadır. Bu anlamı tam olarak verebilmek için yazar bazan normal zaman akışının dışına çıkarak, sonradan olan şeyleri daha önce, daha önce geçmiş olayları da daha sonra yazmak gereneğini duyar. Böylece, sinemada iyice yaygınlaşmış bir teknik olan «geri-dönüş» (flash-back) aracını romanda kullanır. Kişileri önce asıl anlatılan anda görür, tanırız. Belirli davranışlarını yaptıkça, yazar bir «geri-dönüş» ile, kişisinin psikolojik yaşantısında, o davranışa yol açan geçmişteki etkileri de ortaya serer. Böylece, bu romanda, ilkin bir cinayet işlendiğini öğreniriz. Sonra cinayeti işleyeni tanırız. Sonra cinayeti işleyenin geçmişini (roman başlamadan önceki hayatını) onun hatırlayışı yoluyla görürüz. Cinayet olayının kendisini de daha sonra ayrıntılarıyla izleriz. Bu değişik tekniğiyle Faulkner, psikolojik nedenselliği sağlar. Başarılı romanlarında, olay dizisindeki karışıklıkları önce yadırgasak bile, bunların en iyi, en etkili şekilde bu yoldan anlatılabileceğini sonradan görürüz.

Faulkner'in sözdizimindeki çapraşıklık da, gene psikolojik gerçekliği verme amacına bağlanabilir. İnsanların konuşurken veya yazarken kullandığı mantıklı, düzenli cümleler, insan zihninin dolaysız ürünü değildir. Zihnin doğal çalışması dışında kalan bir mantık süzgeciyle nesnelleştirilmiştir yazıda alışageldiğimiz sözdizimi. Zihinden düşünceler karmakarışık geçer. Bunları mantıklı sözdizimine uydurarak toplumda anlaşılır şekle getirir, kamusallaştırırız. İnsanın özel, iç yaşantısını elden geldiğince dolaysız olarak sunmaya çalışan Faulkner ise kişilerin zihin durumlarını bütün çapraşıklığıyla, düşünce dizileri, atlamaları, çağrışımlarıyla vermeyi, mantıklı cümlelerle vermeye tercih etmiştir. Sözdizimindeki karmaşıklık bundan ötürüdür.

Faulkner Amerika'nın en büyük üslupçularından biri olmuştur bu karmaşık anlatımıyla. Düzyazısına benzeri güç bulunur bir şiirlilik katmıştır. Öyle ki daha genç kuşaktan Truman Capote gibi kişiliğini bulmuş bir yazar bile, etkilenmekten korktuğu için Faulkner'i okuyamadığını söylemiştir. Faulkner'in düzyazısı, romanlarındaki olayların niteliğine göre değişir. Faulkner'da üslup, sözdizimi, birçok romancıda olduğu gibi gerçekliği **anlatmak** için değil, dolaysız şekilde **göstermek** için kullanılmış bir araçtır. Öyle ki, sonunda anlatım tarzı, anlatılan şeyin kendi olur.

Zenci sorunu Faulkner'in eserlerinde merkezî bir yer tutar. Bunda, onun bir Güneyli oluşunun özellikle payı vardır.»

Görüldüğü gibi William Faulkner'ın sanatı, roman anlatımı çapraşık, güç ve daha çok dile dayalıdır. Bu yüzden onun eserlerini sinemaya uyarlamak zor, hattâ imkânsızdır. Bugüne kadar yapılan uyarlamalardan en önemli üçünün «**Intruder in the dust**», «**The long hot summer**» ve «**Sound and the Fury**»nin sunulduğu Sinematek gösterilerinde romancıyı yakından tanıyanlar için bu gerçek daha da aydınlığa kavuşacaktır. **Clarence Brown'**un filminde yazarın eserindeki en dramatik bölümler alınarak genişletilmiş, böylece sinemaya elverişli bir senaryo elde edilebilmiştir. **Martin Ritt'**in de zaman zaman aynı yola başvurduğunu görüyoruz. Yani sinema yönetmenleri, bir **Faulkner** romanının tümünü vermekten vazgeçip (çünkü imkânsızdır) belli bir bölüm ya da imajı genişlettikleri ölçüde başarı şansları artmaktadır. Sadece şans. Çünkü böylesine zengin dokulu ve karmaşık yapılı bir yazara yaklaşmanın başlıbaşına bir şanssızlık olduğu unutulmamalıdır. Faulkner, yönetmenleri kişiliği ile ezmektedir çünkü.

---

(1). Ağustos Işığı. William Faulkner: Cem Yayınları. Nobel Dizisi. İstanbul 1969.

PROFESÖR HANNIBAL

PROFESSEUR HANNIBAL. Yönetmen / Zoltan Fabri. Senaryo / Istvan Gyenes, Peter Szasz, Zoltan Fabri. Görüntü Yönetmeni / Ferenc Szecsenyi. Müzik / G. Ranki. Oyuncular / Ernö Szabo, Zoltan Greguss, Manyi Kiss, Rudolf Somagyvary. Yapım / Hungarofilm. Yapım yeri ve yılı / Macaristan 1956.

Filmin konusu Macaristan'da savaştan önceki yıllarda geçer. Baş kişi lisede latince öğreten bir profesördür. Latince öğretmeni bir süre önce Kartacalıların komutanı Anibal hakkında bir tez yazmıştır. Bu teze göre Anibal, tarihçilerin iddia ettikleri gibi zehirlenmemiş, halkın ayaklanması sonucunda öldürülmüştür. Ancak bu tez bilim akademisince önemsenmez. O sırada okuldan biyoloji öğretmeni bir sinir krizi geçirerek ayrılır. Yerine hazır tezi olan bir başka öğretmenin atanması gerekmektedir. Latince öğretmeninin hazır tezi olduğu öğrenilince o tayin edilir. Ve tezi de okul dergisinde basılır. Macaristanın bakanlarından Muray latince öğretmeninin okul arkadaşıdır. Bir gün gazeteciler gelerek Latince öğretmenini ararlar. Öğretmen tezi dolayısı ile bakanın ilgisini çekmiştir. Ertesi gün hakkında gazetelerde yazılar çıkacaktır. Daha önce kendisine hiç önem vermeyen arkadaşları, bakandan iltimas sağlasın diye Latince öğretmenine hediyeler yağdırırlar. Öğretmen gece mutlu bir uykuya dalar. Düşünde Anibal'i görür. Anibal pek hatırlayamadığını söyler. Ertesi sabah öğretmen mutlu bir şekilde sokağa çıkar. Ama herkes kendisine bir tuhaf bakmaktadır. Bir gazete alınca orada «Halkı ayaklanmaya teşvik etmekle» suçlandığını görür. Karısı onun haberi yokken okul arkadaşıdır diye Bakan Murray'a Öğretmen'in Anibal hakkındaki tezini yollamıştır. Ama bu tez umulanın tam tersine öğretmenin başına belalar açar. Öğretmenler kurulu, Latince öğretmenini sorguya çekerler. Öküz altında buzağı arayan öğretmenler latince öğretmenini tezini değiştirmeye zorlarlar. O da değiştirmez ve öğretmenlikten atılır. Sonra Bakan arkadaşını görmeye gider. Arkadaşı onu dostluk numaraları ile karşılar. Gerçekte ise hiç bir yardımı dokunmayacaktır. Ertesi gün şehirde faşistlerin bir mitingi vardır. Mitingde Bakan Murray da konuşmaktadır. Profesör dalgın dolaşırken miting alanına gelir. Alanın tam ortasına kadar yürür. Bakan onu görünce şaşırır. Ama halkı onun üzerine kışkırtmaktan da geri durmaz. Gençler öğretmeni linç edeceklerken öğretmen bir yolunu bulup kurtulur. Kürsüye kadar çıkar. Bakan ona son bir tavsiyede bulunur. Düşüncelerinden vazgeçmesini öğütler. Öğretmen çocuklarını ve yıkılmışlığını düşünerek eski düşüncelerini bıraktığını bildiren bir konuşma yapar. Bunun üzerine hem bakan, hem de gençler öğretmeni ve Anibal'i alkışlarlar. Halk Profesöre sevgi gösterilerinde bulunur. Ve kendisini okşamak üzere büyük bir kalabalık üstüne yürür. Uzanan ellerden ürken profesör geriler ve mikrofonun bulunduğu yüksek tepeden düşerek ölür.

YİRMİ SAAT

HUSZ ORA. Yönetmen / Zoltan Fabri. Senaryo / Frenc Santa'nın bir romanından, Miklos Köllo. Görüntü Yönetmeni / Györyg Illes. Oyuncular / Antal Pager, Janos Görbe, Emil Keres. Yapım / Hungarofilm. Yapım yeri ve yılı / Macaristan 1964.

Filim yirmi saatın hikâyesidir, oysa yirmi yılını tarihiyle kaynıyor. Sakin konuşmalar, duygulu anlar, kin ve cesaret gösterileri. İnanç ve irade geçen yirmi yılda süregelen mücadelenin sonuçlarından doğmakta.

«Yirmi Saat» hızlı bir görüntü dizisi ile başlıyor. Seyirci ilkin şaşkın kalıyor, adeta olayları izliyemiyor, oysa bilinçsiz dahi olsa ufak bir köyün yaşantısını etkiliyen şiddetli tutkuların karşısında heyecanlanıyor.

Eski, buruşmuş bir gazeteden kesilen bir resim ve resimde, Parlamento'nun bir koridorunda kolkola girmiş, güler yüzlü, toprak reformundan yararlanan dört köylü, dört dost. Anti Balogh, Beni Kocsis, Sandor Varga ve köyün zirai kooperatifinin başkanı, Joska eskiden beri, çocukluk yıllarından beri arkadaş. On yıl önce çekilen bir resim bu, ve aradan geçen sürenin içinde bir hayli olaylar cereyan etti: Sandor Varga Benjamin Kocsis'i öldürdü, Anti Balogh en yakın arkadaşı olan Joska'ya silah çekti, Joska bir kavgada Anti'nin kolunu kırdı ve, araya giren olmasaydı, Varga'yı da öldürecekti...

Bu olayları, bir röportajın çerçevesinde, tet-

kik etmek ve gerçek nedenlerini çıkartmak gayesiyle köye gelen bir gazeteci adım adım bu dört kişinin ve tüm köyün hikâyesini açığa vuruyor.

1945 ten sonra bu dört arkadaş toprak reformunun öncülüğünü yapıp ilk zirai kooperatifi elele verip kuruyorlar. 1956 da ise karşıt sahalarda karşılaşıyorlar. Bir gece Anti Balogh, köylülerle birlikte, kooperatif başkanı Joska'nın evini basıyor, eski arkadaşına ateş ediyor. Mevkiini istismar eden eski parti sekreteri Sandor Varga köyün polis memurları ile ormana sığınıyor. Durum düzelince geri dönüp beni Kocsis'i öldürüyor. Varga'ya karşı çıkan Joska Anti Balogh'la münakaşa ediyor, köyü terketmesi için zorluyor, yaralıyor...

Kişilerin dramı sayesinde köyün yirmi yıllık yaşantısı, başarıları ve yanlışlıkları, mutlulukları ve mutsuzlukları ile canlanıyor.

Yıllar geçer, Beni Kocsis'in ailesi halen eski olayı, cinayeti aklından çıkarmıyor, oysa tüm halkı, yeni bir düzen içinde, geçmiş günlere sırtını dönüp gerekli hamleleri baarmağa azimlidir.

FİLİM HAKKINDA

Bir röportajdan hareket edip, yirmi saatlik bir dönem içinde, ufak bir Macar köyünün yirmi yıllık siyasal, toplumsal, ideolojik ve ruhbilimsel hayatını ele alan Fabri bu en başarılı yapıtı lirizm'den, kolaylıklardan kaçınarak, bir kuşağın, umutları, kuşkuları, hayal kırıklıkları ile kesin ve kuşkusuz bir romanesk tablosunu çiziyor.

«Cahiers du Cinéma»

Doğuda proğramlı bir ideolojik deneme gitgide kesinlikle beliriyor. Bunun en başarılı örneği Zoltan Fabri'nin «YİRMİ SAAT»ı dir. Bu filim şaşırtıcı bir Oto - kritiktir. Önemli olan burada açığa vurulan istismarlar değil, açıklamanın cesaretidir.

«Die Zeit»

Macarların en ünlü yönetmeni Zoltan Fabri ne yazık ki hikâyeyi çok başarısız bir şekilde anlatıyor, bunun sonucu da bütünü ile bir kargaşalıktır.

«Variety»

Zoltan Fabri'nin «Yirmi Saat»ta uyguladığı geçmiş şimdiki zaman ilişkisi, gayet karmaşık ve çözülmesi güç olmakla beraber, çok etkili. Burada, dün ve bugün sadece ayrılıklarını belirtmek için birbirlerini izlemiyor, ikisinin de şimdiki zamanda varolduklarını açıklıyor.

«Vie Nuove»

Fabri anlamsız bir kurgu yapma hevesinden kurtulabilseydi «Yirmi Saat» bir üst yapıt olacaktı. Yeni Dalga işi yapmak düşüncesiyle geçmişte, şimdiki zamanda ve gelecekte cereyan eden sahneleri birleştirmiştir...

«Le Nouvel Observateur.»

KANLI TAHT

KUMONOSU DJO. Yönetmen / Akira Kurosawa. Senaryo / Shakespeare'in Macbeth'inden uyarlayanlar: Hideo Oguni, Ryuzo Kikushima, Shinobu Hashimata, Akira Kurosawa. Görüntü Yönetmeni / Asaichi Nakai. Müzik / Masaru Sato. Oyuncular / Toshiro Mifune, Isuzu Yamada, Takashi Shimura, Minoru Chieki, Akira Kubo. Yapım yeri ve yılı / Japonya 1957

1 numaralı kalenin komutanı Taketaki Washizu, Kumonosu Djo (Örümcek Şatosu)ndaki efendisinden, Kuzey Şatosundaki Fujimaki'nin başlattığı isyanı bastırma emri alır. Taketaki'nin adamları, isyancılara karşı, 2 numaralı kalenin komutanı Yoshiaki Miki'in adamlarının da katılmasıyla dövüşürler. Washkizu ve Miki, isyancılara karşı zafer kazandıktan sonra birlikte Kumonosu Djo'ya dönerler. Yolda, ormanda yollarını kaybederler ve doğaüstü, garip bir kadına rastlarlar. Kadın bir kehanette bulunur: Taketaki, bu gece, kuzey şatosunun komutanı olacaktır. Daha sonra da Kumonosu Djo'nun komutanı. Yoshiaki ise önce 1 numaralı kalenin komutanı olacak, daha sonra da oğlu, Kumonosu Djo'ya Prens olmak üzere Taketaki'nin yerine geçecektir. Taketaki, Örümcek Şatosu'na gelir gelmez, planlarını uygulamaya koyulur. Örümcek Şatosu'nun prensini öldürür. Kendisi yerine geçer. Hırslı bir kadın olan karısı Taketaki'yi cinayetlerinde destekler, hatta teşvik eder. Taketaki' Yoshiaki'nin oğlunu kendine veliaht olarak tayin eder. Ancak bir süre sonra karısının gebe olduğunu öğrenince Yoshiaki'nin oğlundan kurtulmak üzere harekete geçer. Yoshiaki'yi öldürür ama oğlu kurtulur. Taketaki, cinayetlerinin vicdan azabıyla çekişmeye başlar. Bu arada karısı çıldırır. Ve fırtınalı bir gecede karısının çocuğunu ölü

doğurduğunu öğrenir. Ormana giderek kâhin kadınla konuşur. Kadın ona, «orman yürümedikçe yenilmeyeceksin» der. Ama düşmanlarıyla birleşen Yoshiaki'nin oğlu, Taketaki'nin şatosu üstüne hücuma geçer. Ve orman yürür. Yani ağaçların ardına gizlenmiş olan düşmanları Taketaki'yi aldatırlar. Taketaki yenilir ve bizzat kendi askerlerinin oklarıyla öldürülür.

AU HASARD BALTHAZAR

AU HASARD BALTHAZAR. Yönetmen / Robert Bresson. Senaryo / Robert Bresson. Dekor / Pierre Charbonnier. Görüntü Yönetmeni / Ghislain Cloquet. Oyuncular / François Lafargue, Anne Wlazemsky, Philppe Asselin, Nathalie Joyaut. Yapım / Parc Film - Argos - Athos ve Svenskfilmindustri. Yapım yeri ve yılı / Fransa - İsveç 1965.

Filmin konusu Versailles'a birkaç kilometre ötede, Guyancourt adındaki birkaç yüz nüfuslu bir köyde geçer. Anlatılan bir eşeğin, Balthazar'ın öyküsüdür. Doğumundan ölümüne kadar, daha doğrusu onunla birlikte geçen yaşamın öyküsü. Değişen sahipler, tanık olduğu olaylar. Bir çeşit köy günlüğü özelliği taşıyan bütün bir küçük, özetlenemez olaylar dizisi.

Bütün filim boyunca gerçekte, filmi senaryosundan çekimine kadar hazırlayan Bresson'un dünya görüşü ortaya serilir. Bütün oyuncular ve başta Mauriac'ın küçük kızı Anne Wiazemsky, (bu rolden sonra profesyonel olmuştur) figüranlar amatördür.

FİLİM KONUSUNDA

AU HASARD BALTHAZAR bence Bresson'un bugüne kadar yaptığı en tamamlanmış eserdir. Hem öbür eserlerinin mesajını tüm olarak içerir, hem de hareket noktası ve sonuçlanışı bakımından onları aşar.

(J. - L. Bory - LES ARTS)

Bresson bütün bunları çok usta ve güvenli bir sanatçı olarak gösteriyor ve bir çağrışım gücüyle gidip ta yüreğe dokunuyor. Bu en kişisel yönetmenin en mükemmel filminin, bütün büyük eserler gibi insan yüreğine seslenişi önemli.

(Robert Chazal - F. Soir)

Bazı sahnelerden gün ışığına çıkan güzellik eşsiz. Hatta yadırgadığımız zamanlarda bile bütün bir filmi aydınlatan iç ışığın etkisiyle duygulanıyoruz. Özüyle etkiliyor bizi bu filim. Tıpkı biraz kuşkulu ama çok güzel bir şey gibi.

(J. de Baroncelli - Le Monde)

KIZGIN DENİZ

CHINOHATENI IKIRUMONO. Yönetmen / Kazuo Takimura. Senaryo / Yukio Togawa'nın eserinden Mutsuaki Saegusa, Seiji Hisamatsu. Görüntü Yönetmeni / Seichi Endo. Müzik / Ikuma Dan. Oyuncular / Hisaya Morishige, Mitsuko Kusabue, Tsutomu Yamazaki, Jun Funado, Yoko Tsukasa. Yapım / Toho. Yapım yeri ve yılı / Japonya 1961.

Hikâye, artık denize açılamayacak kadar yaşlanan ve hayatının geri kalan kısmını bir balıkçı şirketi hesabına gözcü ve ağ tamircisi olarak geçirmekte olan yalı balıkçı HISAYA MARISHIGE'nin son günleriyle başlar. Tek arkadaşları olan kedilerle ve geçmişteki hatıralarıyla yaşayan yalnız bir ihtiyardır. Uzun kış ayları boyunca, balıkçılar daha ılık kıyılara gittiği zaman, asıl görevi ağları farelerden korumaktır. O'na ailesini ve geçmişteki olayları hatırlatan kediler yanındadırlar. Kamera, sonra, seneler öncesine gider.

Bütün hikâye boyunca hitap edildiği gibi «Bay Gözcü» bu bölgede doğdu ve büyüdü. Babası da balıkçıydı ve O da babasının izinden gitmişti. Kabaca fakat içten iltifatlarla kazandığı karısı Mitsuko Kusabne'den üç erkek çocuğu vardır ve gerçekten çok mesut bir ailedir.

Fakat ilk dram, buzlar üzerinde oynarken boğulan ilk oğlunun ölümüyle patlak verir. İkincisi, seneler sonra, ortanca oğulları Çindeki savaş sırasında ölünce cereyan eder.

Sonra, Pasifik Savaşı ve en küçüğün, vatanının çağrısına uyması. Gözcü ve karısı, yapayalnız, oğullarının geri dönmesini beklerken yaşlanırlar.

Harpten sonra, şansını Tokyo'da aramak için yaşlı anne ve babasına veda etmek üzere oğulları döner. Yaşlı çift tekrar yalnız kalır. Birgün Gözcü'nün karısı zatürreden yatağa düşer. Gözcü ve üç arkadaşı O'nu, 30 km. kadar uzaktaki enyakın doktora götürmek üzere sarıp bir kızağa bağlarlar. Yolculuk gözleri kör eden bir kar fırtınası altında büyük sıkıntıyla geçer ve karısı doktora yetişemeden ölür. Annesinin ölümünü duyunca

Gözcünün oğlu Tokyo'dan döner ve babasına yardım etmek için balıkçı olur, fakat ihtiyarın sevinci kısa sürer. Oğlu bir Tayfunda kaybolur.

Daha sonra oğlunun nişanlısı, sevgilisinin doğduğu yerleri ve öldüğü okyanusu görmek için şehirden gelir. Yaşlı gözcü O'nu tepelerde ve deniz kıyısında gezdirir, fakat kayıp nişanlısının babası olduğunu açıklamaz.

İhtiyar gözcü, sevgili kedilerinden birinin hayatını kurtarmaya uğraşırken karlar ve buzlar arasında hayata veda eder.

MUTLULUK İKİMİZİNDİR

NAMONAKU MAZUSHIKU UTSUKUSHIKU. Yönetmen / Zenzo Matsuyama. Senaryo / Zenzo Matsuyama. Görüntü Yönetmeni / Masao Tamai. Müzik / Hikaru Hayashi. Oyuncular / Hideko Takamine, Keiju Kobayashi, Izumi Hara, Mitsuko Kusabue, Yoichi Numata, Yuzo Kayama. Yapım / Tokyo Eiga co. ltd. Yapım yeri ve yılı / Japonya 1962.

Akiko sağır ve dilsizdir. Bir papaz olan kocasının ölümünden sonra kendi evine gönderilmiştir. Annesi, kollarını açarak O'nu şefkatle bağrına basar, fakat erkek ve kız kardeşi yemeğe bir ortak daha çıktı gibisinden surat ederler.

Akiko, Michio ile, O'nun Sağır-Dilsiz okulunun bir mezuniyet partisinde tanışır. Michio da sağır ve dilsizdir. Arkadaşlıkları Michio'nun O'na evlenme teklif etmesine kadar varır. İlk evliliğinin bedbaht hatıraları sebebiyle, önce tereddüt ederse de, sonra Michio'nun samimi ve temiz kalpliliği yüzünden harekete geçer ve aşklarının ve birbirlerini anlamalarının, içinde bulundukları handikaplardan çok daha kuvvetli olabileceğini idrak eder.

İlk doğan çocuklarının ölümü çift için bir facia olur. Kaza, onların sağır olması yüzünden vuku bulmuştur. Sonra, Akiko'nun erkek kardeşi sokak serserileriyle birlik olur ve annesinin evini satar. Annesi gelip çiftle beraber oturmaya zorlanmış olur.

İkinci çocukları doğunca, annesi 20 seneden fazla bir zaman öncesindeki evliliğinin hatırası olan bir yüzüğü O'na verir. Yüzükle, Akiko aileye yardımcı olmak için bir dikiş makinası satın alır. Erkek kardeşi bir islâh evinden döner dönmez dikiş makinasını alıp satınca, artık tahammül edemez. Kocasına kendisini mazur gösterecek bir mektup bırakır ve intihar etmek maksadıyla evden ayrılır. Michio'nun kendisine olan sonsuz aşkı, mamafi O'nu tekrar eve döndürür.

İlkbahar gelir ve küçük çocuklarının ilk okulu bitirdiği gündür. Evlilik hayatlarındaki en mutlu günlerinden biridir. Tesadüfen, bu özel günde, Akiko'nun bombalanan Tokyo'nun için için yanan harabeleri arasında bulup kurtardığı ve şimdi büyüyüp uzun boylu sıhhatli ve kültürlü bir genç olan Akira, çifti ziyarete gelir. Annesi, Akira'nın ziyaretini haber vermek için mezuniyet töreninin yapılmakta olduğu salona koşar.

Akiko, kendisine doğru koşmakta olan genci görmek için oyun sahasına çıkar. Küçücük öksüz çocuğun böylesine büyüyüp yakışıklı bir genç olduğunu görünce inanamaz. Memnuniyetini nasıl ifade edeceğini bilemiyerek gencin etrafında döner, hayranlıkla bakar, yüzü mutluluk ifade etmektedir.

İPEK ÇORAPLAR

SILK STOCKINGS. Yönetmen / Rouben Mamoulian. Senaryo / Melchior Lengyel'in Ninotchka adlı öyküsünden Billy Wilder, Charles Brackett, Walter Reisch, George S. Kaufman, Abe Burrows, Leonard Gersh, Leonard Spielgass. Kurgu / Harold F. Kress. Müzik / Cole Porter. Müzik Yönetmeni / Andre Previn. Şarkılar / Cole Porter. Oyuncular / Fred Astaire, Cyd Charisse, Janis Paige, Peter Lorre, Jules Manchin. Yapım yeri ve yılı / ABD 1957.

Lubitsch'in yönettiği ve Greta Garbo'nun canlandırdığı 'Ninotchka' adlı filmden uyarlanan Cole Porter müzikalinin ikinci kez sinemaya aktarılışı. Konu genel hatlarıyla her üç uyarlamada da aynıdır: Ninotchka Parise yollanan ve Rusyaya dönmeyen üç vatandaşını geri götürmek üzere bu kente gelir ve yozlaşmış batılı çapkına aşık olur. Lubitsch'in filminde eski bir Dük'ün mücevherlerini, alınacak traktörlere para temini için, Pariste satmaya yollanan üç görevlinin yerini bu kez ülkesine geri dönmeyen bir müzisyen alır, ve Ninotchka'nın sevgilisi de bir Fransız aristokratı değil bir Hollywood film yönetmenidir. Mamoulian sahne için yazılmış olan müzikalden önemli değişiklikler yaparak ağırlığı daha

çok danslara vermiş ve filmin dramatik ve psikolojik gelişmesini danslarla vurgulamıştır. Pariste gördüğü lüks kadın giyim eşyaları karşısında 'Bunların giyilmesine izin veren bir uygarlık yozlaşmıştır' görüşünde olan Ninotchka bu giysileri birer birer giydiği sahnede bu uygarlığı da sevgilisinin aşkını da benimser. Geri döndüğü Moskovadan sevgilisinin uğraşmaları sonucu Parise, bu kez evlenmek ve bir daha dönmemek üzere geri gelir.

Lubitsch'in Ninotchka'sı soğuk harbin en sıcak döneminde ve daha sonraları 1948-1952' de de Avrupa'da, siyasal açıdan yürütülen Amerikancı görüşü yansıtan bir filimdir. İpek Çoraplar da gene doğu batı blokları arasındaki gerginliğin devam ettiği yıllarda Ninotchka'nın bu çizgisinden ayrılık göstermeyen şarkıları ve yönetmeninin de söylediği gibi dünyanın en iyi danscısının yaptığı dansları açısından övgü kazanmış eğlendirici bir filim.

BİR YILDIZ DOĞUYOR

A STAR IS BORN. Yönetmen / George Cukor. Senaryo / Moss Hart. Dekor / Gene Allon. Müzik / Harold Arlen. Koreografi / Richard Barstow. Kurgu / Folmar Blangsted. Oyuncular / Judy Garland, James Mason, Jack Carson, Charles Bickford. Yapım / Warner Bros. Yapım yeri ve yılı / ABD 1954.

Bir Yıldız Doğuyor, senaryosunun ve çevrilişinin amaçlarından adeta bağımsız bir biçimde, bir cesaret örneğidir. Çünkü Vicky Lester ve Norman Maine'in alınyazılarını anlatırken Cukor, gerçekte, oyuncu problemini araştırmaktadır. Gerçekte varolan bir yıldızın doğuşu ve ölüşü, gerçek bir yıldızın dramı. Cukor, bu dramı seyirciye en uygun biçimde aktarabilmek için, tam bir komedyen'den, Judy Garland'dan yararlandı. Bir yıldız için, bir yıldız'ı canlandırmak kadar kolay bir şey yoktur diye düşünülebilir. Oysa dünyanın en güç işidir bu. Cukor, sorunu uzun bir süre incelemiştir. Bir yıldızın yaşantısı iki yüzlüdür. Gerçek özel yaşantısı ve oynadığı özel yaşantı. İkisi arasındaki tutarlılık bağı da oldukça zayıftır. Ancak gerçek bir oyuncu bu ikilemi verebilir. Cukor, oyuncusunu bu durumu gözönünde tutarak seçmiş, ayrıca iyi bir ressam oluşundan da yararlanmıştır. Gerçekten burada yönetmen için söz konusu olan «herhangi bir gerçek» değil, «bir mitos'un gerçeği»dir. Yani bir yıldızın gerçeği. Adeta bir resim kompozisyonu gibi. Renoir'ın «Le Carosse d'or» da karşılaştığı sorunun aynısı ile Cukor karşılaşır: «Oyun nerede bitmekte, hayat nerede başlamaktadır?»

MURIEL

MURIEL. Yönetmen / Alain Resneis. Senaryo / Jean Cayrol. Görüntü Yönetmeni / Sacha Vierny. Müzik / Hans Werner Henze. Oyuncular / Delphine Seyrig, Jean Pierre Kerien, Nita Klein, Jean Baptiste Thierree. Yapım / Les Films de la Pleiade, Argos Films, Alpha Productions, Eclair, Dear Films. Yapım yeri ve yılı / Fransa 1963.

1963 yılında bir kadın (Delphine Seyrig), Boulogne - Sur - Mer'de, ta 1939'larda sevdiği bir adamla (J. - P. Kerien) karşılaşır. Adam'ın oğlu da yanındadır. Genç adam Cezayir savaşının korkunç anılarının etkisi altındadır. İşte kuşkulu ve güç aşkları ile zamanımızın kişileri. Kadın, kadınlığının en zayıf yaşındadır. Duygusal geleceğini sağlamlaştırmak için ilk sevgilisini yanına çağırıyor. Alphonse ise (Adam) bu dönüşü biraz da gevşeklikle kabul ediyor. Bernard, çekingen, içine kapanık, kuşkulu bir savaşın, cezayir savaşının tuzağına düşmüş, yanıbaşından akıp giden yaşamının içine girmeden duran bir genç. Ve öbürleri...

Bu filim «hiç bir şeyin daha kötü olmadığını tanıtlamak» istiyor. İçimizde en ters anlarda bile bir değiiklik imkânı, bir çeşit mutluluğun devamı imkânı vardır.Gerçek öykü filmin sonunda başlıyabilir.

MATEUSZ'UN GÜNLERİ

ZYVOT MATEUSZA. Yönetmen / Witold Lesczynski. Senaryo / Tarjei Vesaas'ın «Fuglane» adlı romanından Witold Lesczynski ve Wojciech solarz. Görüntü Yönetmeni / Andrzej Kostenko. Müzik / Arcangelo Corelli. Oyuncular / Franciszek Pieczka, Anna Milewska, Wirgiliusz Gryn. Yapım / Yüksek Sinema Okulu ve Ensemble START. Yapım yeri ve yılı / Polonya 1967.

Mateusz, kızkardeşi Olga ile birlikte bir gölün kenarındaki kulübelerinde yaşar. Gerl zekâlıdır Mateusz, orta yaşlıdır. Kendi dünyasında mutludur ama, düşleriyle avunur. Ki-

mi zaman cinsel düşlerdir bunlar, kimi zaman lirik, şiirsel düşlerdir. Uçan bir kuş bile Mateusz için huzur verici bir özgürlüğün simgesidir. Düşler gelir, geçer. Kızkardeşi, Mateusz için herşeydir yeryüzünde. O kadar ki, kaybolmayacağından emin olmak için peşini bırakmaz onun. Oysa, Olga için Mateusz taşınması güç bir yük, bir molozdur adeta. Ziraat işlerine aklı ermeyen Mateusz, küçücük sandalı ile gölün kıyıları arasında mekik dokur. Çoğunlukla kendisiyle birlikte düş lerini de taşır sandalında, kimi zaman gerçek kişiler de taşıdığı olur ama. Mateusz'un felâketi işte böyle başlar. Bunlardan biri - yakışıklı oduncu Jean - Olga'nın ilgisini çeker. Mateusz hemen durumu farkeder. Olga kaçmak üzeredir. Mateusz Olga daha kendisini terketmeden, sandalı ile birlikte gölün sularında kaybolur.

LA POINTE COURTE

LA POINTE COURTE. Yönetmen / Agnès Varda. Senaryo / Agnès Varda. Görüntü Yönetmeni / Louis Stein. Müzik / Pierre Barbaud. Kurgu / Alain Resnais. Oyuncular / Silvia Monfort, Philippe Noiret. Yapım yeri ve yılı / Fransa 1956.

Sete yakınında birkaçyüz nüfuslu bir balıkçı köyüdür Pointe Courte. Genç bir adam (Philippe Noiret) ve bir genç kadın (Silvia Monfort), birbirlerinden ayrılmak üzeredirler. İkisi de duygularını birbiriyle karşılaştırırlar. Hesaplaşırlar bu ortamda. Amaçları, kendilerini ve kendi gerçeklerini kavramaktır. Yanıbaşlarında balıkçı köyü kendi hayatını sürdürmektedir. Bir çocuk ölür, bir çift evlenir, yaşama devam eder. Bu düşler içindeki araştırma ve hesaplaşma sonunda erkekle kadın kendilerini yeniden birleşmiş bulurlar. Pointe Courte, Sadoul'un deyimiyle «Yeni Dalga»nın ilk filmidir.

MUTLULUK

LE BONHEUR. Yönetmen / Agnes Varda. Senaryo / Agnes Varda. Görüntü Yönetmenleri / Jean Rabier, Claude Beausoleil. Müzik / Wolfgang Amadeus Mozart. Oyuncular / Jean - Claude Drouot, Claire Drouot, Marie - France Boyer. Yapım / Parc Film. Yapım yeri ve yılı / Fransa 1965.

Genç bir işçinin karısı, çocukları ve sevgilisi arasında geçen yaşantısının ilk bakışta mutlu, ama sonunda trajik öyküsü. Genç adam, karısı ile mutlu bir yaşantı sürdürmekte iken bir genç kızla tanışır. Aralarında içten bir sevgi doğar. Buluşurlar, sevişirler. Ancak karısı bir süre sonra durumun farkına varır. Ve intihar eder. Genç işçinin yaşantısı gene değişmez. Mutlu günlerine bu kez sevgilisiyle evlenerek devam eder.

YARATIKLAR

LES CREATURES. Yönetmen / Agnes Varda. Senaryo / Agnes Varda. Görüntü Yönetmeni / Willy Kurant. Dekor / Claude Pignot. Oyuncular / Michel Piccoli, Catherine Deneuve, Jacques Charrier, Nino Castelnuovo, Bernard Lajarrige, Eva Dahlbeck. Yapım yeri ve yılı / Fransız İsveç ortak yapımı 1965.

Film, yarı polisiye yarı serüven bir romanın yaratılışı biçimindedir. Bir yazar olan Edgar, Noirmoutier adasındaki gezintileri sırasında, insanın hergün rastlıyabileceği bir takım kişilerle karşılaşır: Otelci kadın, doktor, ekmekçi vs... Film sırasında bu kişilerden, bir romanın kişilerinin, yani «yaratıklar»ın çıktığını, romanın gözlerimizin önünde doğduğunu görürüz. Romana paralel olarak bir de romancının kendi özel hayatını izleriz. Edgar'ın karısı Mylene, bir bebek beklemektedir. Yaratma böylece çift bir anlam kazanır: Romanın ve bir yeni insanın yaratılışı.

YEDİ SAMURAY

SHISHININ NO SAMURAI. Yönetmen / Akira Kurosawa. Senaryo / Hideo Oguni, Shinobu Hashimato, Akira Kurosawa. Görüntü Yönetmeni / Asaichi Nakai. Müzik / Fumio Hayasaka. Oyuncular / Toshiro Mifune, Takashi Shimura, Ko Kimura, Keiko Tsushima, Yoshio Inaba, Seiji Miyaguchi, Minoru Chiaki. Yapım / Toho. Yapım yeri ve yılı / Japonya 1954.

Olay onaltıncı yüzyılda geçer. Bir köyü haydut samuraylara karşı korumak için yedi Samuray görevlendirilir. Samuray'ların herbiri ayrı kişiliklere sahiptir. Köylüleri korumak gibi cömert duygularla harekete geçen Samuray'lar, haydutlarla çetin bir savaşa girişirler. Sonunda beşi ölür ve iki Samuray, yeni görevler almak üzere yollarına devam ederler. Filim tıpkı Rashomon'da olduğu gibi insan

doğasının ustaca ve bilgece araştırılmasıdır. Psikolojik yapıyla içiçe geliştirilen toplumsal yapı büyük bir gerçeklikle gözler önüne serilir. Ölümün eşiğinde bile çıkargözetmeyen bir çaba değer kazanır. İnsanlar için en yüce mutluluk budur belki de. Kendi çıkarlarını düşünmeksizin insanların mutluluğuna adanmak.

CHERBOURG ŞEMSİYELERİ

LES PARAPLUIES DE CHERBOURG. Yönetmen / Jacques Demy. Görüntü Yönetmeni / Jean Rabier. Dekor / Bernard Evein. Müzik / Michel Legrand. Oyuncular / Catherine Deneuve, Nino Castelnuovo, Anne Vernon, Mireille Perrey. Yapım yeri ve yılı / Fransa 1964

Genç bir delikanlı (Nino Castelnuovo) Cezayir savaşı yüzünden sevgilisini (Catherine Deneuve) terketmek zorunda kalır. Sevgilisi hamiledir. Ama genç adam bir başkası ile evlenir. Sadoul'un deyimiyle «Şiirsel - yeni - gerçekçi» bir filimdir Cherbourg. Herşey şarkılarla anlatılır. Yer yer duygulandırıcı, akıcı, «hoşa giden» bir yapısı vardır Demy'nin «Şarkı»sının. Müzik büyük bir tutarlılık ve başarı ile kullanılmış, Evein'in dekoru bu şiirsel ve duygulu havayı ustaca desteklemiştir. Müzikal türün değişik ve sevilen bir örneğidir Cherbourg.

KİBAR SOYGUNCU

THOMAS CROWN AFFAİR. Yönetmen / Norman Jewison. Görüntü Yönetmeni / Haskell Wexler. Müzik / Michel Legrand. Oyuncular / Steve Mc Quen, Faye Dunaway, Paul Burke. Yapım / United Artists. Yapım yeri / A.B.D.

Genç bir milyoner sıkıntısından kurtulmak için müthiş bir soygun planlar. Thomas Crown adındaki bu Boston'lu zengin (Steve Mc Quen) planını gerçekleştirecek adamları telefonla bulur, kendi kimliğini açıklamaz. En ince ayrıntılarına kadar düşünülmüş olan soygun plânı başarıyla uygulanır ve şehrin en büyük bankası güpegündüz soyulur. İki buçuk milyon doları eline geçiren Crown İsviçre'ye kaçar. Soygun olayı üzerine polis araştırma açar. Bu olayla ilgili sigorta şirketi de soyguncuları bulmak görevini akıllı ve güzel (Dedektif Vicky)'ye verir. Soygunu yapanların İsviçreye kaçabileceklerini düşünen Vicky Anderson (Faye Dunaway) Crown'un peşine düşer ve onun izini bulur. Kimliğini açıklayınca Crown taktik değiştirir. Kibar soyguncuyla güzel dedektifin birbirlerine aşık olmaları öykünün beklenmedik bir sonuçla bitmesine yol açar.

SOLAK SİLAHŞÖR

THE LEFT HANDED GUN. Yönetmen / Arthur Penn. Oyuncular / Paul Newman, Lita Mila, John Denher, Hurt Hatfield. Yapım / Warner Bros. Yapım yeri ve yılı / ABD 1958

«Adına «western klâsiği» denen tür, bir sahtekârlıktır... Bu, Japon nô tiyatrosuna yaklaşan biçimde, birtakım mitosların tekrarıdır... Örneğin Ford'u alırsak, (ki Ford'un filmlerini çok sevdiğimi söylemeliyim), bu filimler, bir Ford gerçeğini yansıtırlar, Ford'un yeniden yarattığı bir dünyayı... Bu konuya çeşitli biçimlerde yaklaşılabilir: Örneğin Bay Nixon, bütün western'lerin, John Wayne'li «Chisum»a benzemesi gerektiğini söyledi... En klâsik türden, mitos'u tekrarlayan bir film... Ben kalkıp ta bay Nixon'a bir Başkan'ın neye benzemesi gerektiğini söylüyor muyum?»

Arthur Penn'di western hakkında bu sözleri söyleyen... Ve bugün, daha sonraki filmleriyle, bir «Bonnie ve Clyde»la, bir «Kaçaklar»la, bir «Küçük büyük adam»la tanıdığımız Penn kişiliğini, yıllar sonra tekrar göreceğimiz ilk yapıtı «Solak Silâhşör»de ilk belirtileriyle bulmak, kuşkusuz ilginç olacaktı... Daha ilk filminde, Penn, western'i bilinen, kalıplaşmış mitos özelliklerinden arıtmak, ortaya bir insan gerçeğini koymak yoluna sapmış, Amerikan tarihinin ünlü silahşörlerinden Billy the Kid'in öyküsünü verirken, filmlerle, kitaplarla, efsanelerle belli bir mitos kişiliğine büründürülmüş olan Kid'in gerçek karakterinin ne olduğunu, ne olabileceğini kendince araştırmış, bir efsaneyi insancıl ve üstelik çağdaş boyutlarına indirgemeyi denemişti... «Solak Silâhşör»ün yapıldığı zaman karşılaştığı ticari başarısızlığın nedeni, alışılmışın dışına çıkan bu niteliği idi elbette... Ama ayni filmin bugün sinematek programlarına giren bir yapıt olarak arşivlerde yer alması da elbette yine ayni nedenlerden ileri geliyordu... «Solak Silâhşör», çağımızın bir büyük sinemacısının daha ilk filminde ortaya konan ki-

şiliğinin somut örneğiydi...

KARANLIĞIN İÇİNDEN

THE MİRACLE WORKER. Yönetmen / Arthur Penn. Senaryo / Kendi oyunundan William Gibson. Görüntü Yönetmeni / Ernest Caparros. Müzik / Laurence Rosenthal. Oyuncular / Anne Bancroft, Patty Duke Victor Jory. Yapım / Fred Coe, United Artists adına. Yapım yeri ve yılı / ABD 1961.

Helen Keller... bu ismi duymuş olacaksınız. Keller insanoğlunun cesaret, sabır, yaşama hırsı ve azmine en iyi bir örnek teşkil eden bir yaşamın kahramanı bir Amerikalı kadın.. Kör, sağır dilsiz olarak dünyaya gelmiş, buna rağmen okuma yazmayı öğrenmiş bütün yaşamınca toplumsal çabalara katılmış, etrafına yararlı olmaya çalışmış bir kadın... Bu müstesna insanın çocukluğunu konu olarak alan William Gibson'un oyunu, birkaç yıl önce Oraloğlu Tiyatrosu tarafından da oynanmıştı. Televizyondan gelen genç yönetmen Arthur Penn aslında son derece teatral özellikler taşıyan oyunu bir hayli sinemaya uygun bir biçimde perdeye aktarmış... Penn, başarılı bir kamera çalışması ve titiz bir yönetimle oyundaki iç aksiyonu ortaya çıkarmayı küçük Helen (Patty Duke) ile mucizesinin asıl yaratıcısı öğretmeni Annie Sullivan (Anne Bancroft)ın mücadelesinden doğan ruhbilimsel gerilimi ayakta tutmayı başarmış. Sık sık melodrama kaymasına rağmen genellikle tiyatronun sınırlarını zorlayabilmiş, sinematografik bir nitelik kazandırabilmiş filmine... Anne Bancroft'un oyunu etkileyici... Özellikle piyesi kaçırmış olanlar görmeli...

(Atilla Dorsay)
Cumhuriyet

ARAYA GİREN

INTRUDER IN THE DUSK. Yönetmen / Clarence Brown. Senaryo / William Faulkner'ın romanından B. Maddow. Görüntü Yönetmeni / Robert Surtees. Müzik / Adolph Deutsch. Oyuncular / Juan Hernandez, David Brian, Claude Jarman, Elisabeth Patterson. Yapım / Metro - Goldwyn - Mayer. Yapım yeri ve yılı / ABD 1949

Filmin konusu, yaşlı bir kız tarafından cinayetle suçlanan ve linç edilmekle tehdit edilen, zencinin, bir avukat ve yeğeni tarafından savunulmasıdır.

Güneyin dramatik havasını en iyi şekilde veren ve bir zenciyi köle olarak değil de, soylu ve saygıdeğer bir kişi olarak gösteren bu eser Faulkner'in en iyi uyarlamalarından biridir. Dikkate değer bölümler: Yaşlı zenciyi linç etmek istiyenlerin, otomobil farları kulübelerine tıkılmış olan zenci aileleri. Gece mezarlıkta bir cesedin gömülüşü, nehrin, kumsala sürüklediği başka bir ceset, bir bayram havası içinde linç hazırlıkları...

YUKARI MAHALLE

TORTILLA FLAT. Yönetmen / Victor Fleming. Senaryo / John Steinbeck'in eserinden. Oyuncular / Spencer Tracy, John Garfield, Hedy Lamarr, Akim Tamiroff, Frank Morgan. Yapım / M-G-M. Yapım yeri ve yılı / A.B.D. 1942

Güney Amerikalı İspanyol aylak takımının Kaliforniyadaki serseriliklerinin, içmelerinin, sevişmelerinin, hırsızlıklarının canlı ve neşeli bir görüntüsü. Konu Portekizli bir kızın çevresinde gelişir. Kız bir serseriyle evlenmeyeceğini söyleyince, sevgilisine Tortilla Flat'te bir iki ev miras kalır.

AŞK MEVSİMİ

THE LONG HOT SUMMER. Yönetmen / Martin Ritt. Senaryo / William Faulkner'in «The Hamlet, Barn Burning, ve The Spotted Horses» adlı eserlerinden uyarlıyan, Irving Ravetch ve Harriet Frank Jr. Müzik / Sammy Cahn ve Alex North. Oyuncular / Orson Welles, Paul Newman, Joanne Woodward, Anthony Franciosa, Lee Remick, Angela Lansbury. Yapım / Jerry Wald. Yapım yeri ve yılı / A.B.D. 1958.

Varlıklı ve zorba bir baba ile, biri evlenmemiş ve bunalımlı genç bir kadın, öbürü kişiliksiz, çelimsiz evli bir genç adam olan iki evladı arasındaki karmakarışık ilişkiler. Duygular örgüsü, kurnaz bir yabancının babanın ilgisini çelmesi olayı çevresinde çözülüp incelenir. Baba, bu yabancıda kendi gençliğini görmektedir.

Yola çıktığı The Hamlet, Barn Burning adlı Faulkner hikâyelerine ancak uzaktan benzerliği olan bir film. Faulkner'in sınırsız bir iğrenme duygusu ile çizdiği orta sınıf ahlâkının romanı 'The Hamlet'ın son derece yoğun ve

içinden zor çıkılır bir konusu vardır. Yapımcı, filminin konusunun daha basit olmasını istemiş ve bu yalınlaştırma işlemi sonunda da Romanın özünden oldukça uzaklaşılmış.
Ama gene de heyecanlı bir film. Ne de olsa Faulkner'i öldürmek o kadar kolay değil! Ve yenilmez gücüyle, yüzlerce kere çarpıtılmış hikâyelerinin ardından kendini duyuruyor. Çarpıtılmalara örnek olarak, 'ablak, hayvan suratlı, bulanık su renginde gözleri olan genç adam' filmde hülyalı bakışlarıyla sinema yıldızı Paul Newman'a dönüştürülmüş, yaşlı 'sıska ve sırık kadar uzun boylu' baba Will Varner Falstaf figürü Orson Welles'e. Kızı Eula Varner açıkta kalınca, alelacele Ben Quick'le aralarını yapmağa çalışır baba. Ben' e 'ben tatmin olmamış arzularla titremiyorum. Yalnız cinsellik yetmez!' diye bağırır Eula. Ben'in cevabı hazırdır, 'dünya et yiyicilerin dünyasıdır, küçükhanım. Çiğ yenmek gerekiyorsa çiğ yemelidir.' Filmciler bu öğütlemeyi dinleselermiş, The Long Hot Summer büyük bir film olurmuş.

SES VE ÖFKE

THE SOUND AND THE FURY. Yönetmen / Martin Ritt. Senaryo / William Faulkner'in eseri. Oyuncular / Yul Brynner, Joanne Wood ward, Margaret Le Ighton, Ethel Waters, Stuart Whitman, Yapım / 20TH Century Fox. Yapım yeri ve yılı / A.B.D. 1958.

Kaynaşan duygular ve alkolizm girdabına tutulmuş yozlaşmış bir Güneyli aile. Tutkunun tadına varan ailenin genç kızı (Joanne Woodward), dayısı (Yul Brynner), çökmek üzere olan bu eski köşkün ve ailenin 'şeref ve haysiyetini' ayakta tutmaya çalışan zalim efendi. Annesi, önüne ilk çıkanla yatıp kızını bebekken terkedip gitmiştir. Uzun yıllar sonra köşke geri gelir.

TEN NORTH FREDERİCK

TEN NORTH FREDERICK. Yönetmen / Philipe Dunne. Senaryo / John Ohara'nın eserinden uyarlayan Philipe Dunne. Oyuncular / Gary Cooper, Diane Varsi, Suzy Parker, Geraldine Fitzgerald. Yapım / 20TH Century Fox. Yapım yeri ve yılı / A.B.D. 1958.

Yazar O'Hara için cinsellik hayat ateşidir, ve kişileri bu ateşten yıkılmak ya da kurtulmak üzere geçmelidirler. Ne var ki O'Haranın ateşliliğindeki bir cinsellik orta Amerikan işletmecisinin elleyemeyeceği kadar sıcaktır, ve bu filmin yapımcısı da bu ateşi sürekli bir göz yaşı seliyle, kitabın en gözü yaşlı bölümlerinin suyunu sıkıp, gereğince söndürür.
Kahraman, Joe Chaplin (Gary Cooper) Pennsylvania eyaletinde bir küçük kentin ileri gelen emekli avukatı, 'efendilere yerolmayan bir dünyada beyefendi' kalmağa çalışan bu 'nezih' adam, erdem yarışında bir samuray kadar titizdir ve adım adım kaçınılmaz sonucuna bir çeşit O'Hara-kiri diyebileceğimiz alkol ölümüne doğru sürüklenir. Joe'nun en büyük yanlışı gösteriş meraklısı bir Lady Macbeth olan haris karısını seçmek ve sonra da onun telkinleriyle gözünü Beyaz Saray'a dikmektir. 100.000 dolarını kaptırıp eli boş döner bu politikacılık serüveninden. Sudan çıkmış balık gibidir, ama en kötüsü iktidar uğruna işlediği suçların bilincine vardığında içine düştüğü durumdur. Kızının ve oğlunun hayatlarını yıkmış ve sevmediği bir kadınla ömrünü tüketmiştir.
O'Hara, O'Hara olduğu sürece de bu boşluğu ancak kızının arkadaşında yaşadığı cinsellik doldurur. Bundan da kalan boşluğu içki ve biraz daha içki. Kitapta mesaj - özgün olmamakla beraber - açıktır: orta sınıf ahlâk anlayışı insanı içkiye sürüklemeye yeter ve artar bile, ama doğrusu filmin ne dediğini anlamak oldukça güçtür. İki ana düşünce belirir filmin sonunda: 1 — Suzy Parker'in çekici bir genç oyuncu olduğu ve **2** — Gary Cooper'in sevişme sahnelerinde biraz yaşlı kaçtığı.
(Time - 26 Mayı 1958 sayısı)

GECELER GÜZELDİR

TENDER IS THE NIGHT. Yönetmen / Henry King. Senaryo / Scott Fitzgerald'ın romanından Ivan Moffat. Oyuncular / Jennifer Jones, Jason Robards Jr., Joan Fontaine, Tom Ewel, Cesare Danova. Yapımcı / Henry T. Weinstein. Yapım / 20TH. Century Fox. Yapım yeri ve yılı / ABD 1961.

Côte D'azure'de, 1920 yıllarında, Ruhdeşen Dick Diver ve eşi tatillerini geçirirler. Aralarında ortaya çıkan ve ilkin önemsiz görünen bir olay, çiftin dengesiz ilişkisini büsbütün bozar. Bir bocalama devresinden sonra Dick eşini terkedip yeni bir hayat kurmayı dener.

Scott Fitzgerald'ın başka bir dile aktarılması bile güç, giderek olanak dışıdır. Sinemaya aktarılması ise, herhalde yıllar boyu ne çapta bir yönetmen olduğunu ispatlamış bulunan Henry King'inkinden biraz daha büyük bir yetenek isterdi... Yaptığı uyarlamalarla, örneğin bir «Kilimanjaro karları» veya «Güneş de doğar» ile bir Hemingway'i bile ne denli, nasıl anladığını göstermiş olan King'in Fitzgerald'ı yorumlaması, peşinen her türlü iyimserliği bir kenara koymayı gerektiriyordu. King, bu önyargıyı bozmamak için elinden geleni yapmıştır. Yüzyıl başlarının Fransız Riviera'sında boş, aylak, yaşamın her anını duymak, değerlendirmekten başka bir işi olmıyan bir avuç insanın öyküsünü anlatır Fitzgerald bu romanda, kendine özgü, doyumsuz uslubuyla... Toplumdan uzak bir yapay cennete kapamışlardır kendilerini bu insanlar, tembelliklerinin, amaçsızlıklarının, işe yaramazlıklarının tek mazereti, yudum yudum, ağır ağır, tüm tadını duyarak, bütün duyularıyla tatmaya çalıştıkları yaşam içkisidir.... Henry King'in filminde, herşeyi, mutsuz bir evliliğe dönüşen bir büyük aşkı, melodrama dönüşen bir duygusal öyküyü, her türlü duygu gıdıklamasını bulursunuz. Ama «Geceler Güzeldir»in Fitzgerald'ını bulamazsınız... Bir zamanlar sevdiğiniz bir Jennifer Jones, Bogart taklitçisi bir Jason Robard, Fitzgerald'ın kişilerini modası geçmiş sinirli tikler ve abartmalı bir oyunla vermeğe çalışırlar, Oscar almış, baygın bir melodinin eşliğinde... Hollywood'un ruhuna, uslubuna yabancı düştüğü bir yazarı ne hale getirdiğine en iyi bir örnek olarak yine de ilgiyle izlenmesi gereken bir yapıttır «Geceler Güzeldir».

YAŞLI ADAM VE DENİZ

THE OLD MAN AND THE SEA. Yönetmen / John Sturges. Senaryo / Ernest Hemingway'in romanından Peter Viertel. Görüntü Yönetmeni / James Wong Howe. Müzik / Dimitri Tiomkin. Dekor / Art Loel ve Edward Carrere. Oyuncular / Spencer Tracy, Felipe Pazos Jr., Harry Bellaver. Yapım / Warner Bros. Yapım yeri ve yılı / ABD 1958.

Hemingway'in ünlü romanından sinemaya yapılan bu uyarlama, romana bağlı bir biçimde yaşlı bir balıkçının denizle olan yaşama kavgasını anlatır. Sepencer Tracy'nin etkili ve güçlü oyunu ile yaşlı balıkçının adeta bir masal boyutu kazanan yaşama savaşı görüntülenir. Yaşlı balıkçının nice günlerden sonra yakaladığı büyük balık, bir mutluluk sembolüdür. Onu yakalamak ve kıyıya getirmek için insanüstü bir çaba harcar. Sonunda inat ve yaşama tutkusu galip gelir gibi olur. Balık kıyıya gelmiştir, ama trajik bir biçimde: Yani öbür balıkların hücumlarıyla sadece iskeleti kalmış olarak.

BONNIE AND CLYDE

BONNİE AND CLYDE. Yönetmen / Arthur Penn. Görüntü Yönetmeni / Oyuncular / Warren Beaty, Faye Dunaway, Michael Pollard, Gene Hackman, Estella Parsons. Yapım / Warner Bros Film. Yapım yeri ve yılı / ABD 1967.

Ekonomik bunalımın gittikçe arttığı, caz müziğinin yayıldığı, gangsterlerin çoğaldığı 1930'ların Amerikası... Bir Güney kasabasında can sıkıntısından bıkmış, serüven arayan bir genç kız (Faye Dunaway) gangster öykülerinin kah ramanlarına benzeyen biriyle (Warren Beatty) karşılaşır. Bonnie, daha gencin adını öğrenmeden karşı sokaktaki manav dükkânını soyacak cesareti olup olmadığını sorar. Clyde, birkaç dakika içinde manavı soyar, bir araba çalar ve Bonnie'yi kaçırır. Böylece soygunlarla dolu, olaylı, heyecanlı bir yaşantıya başlarlar. Bir süre sonra, Clyde'in kardeşi, karısıyla onlara katılır. Artık masal yaşamı gerçeğe dönüşmektedir. Polis peşlerine düşer, coşku ve sevincin yerini kuşku ve korku alır. Kaçtıkça korkarlar, korktukça öldürürler. Önce Polisle bir çatışmada Clyde'in kardeşi ölür, yengesi kör olur, hastaneye kaldırılır. Sonunda çevrelerini saran gerçeğin bir türlü bilincine varamayan, hâlâ masalı sürdürmek isteyen Bonnie ve Clyde pusuya düşerler.

KAÇAKLAR

THE CHASE. Yönetmen / Arthur Penn. Senaryo / Lillian Helman. Görüntü Yönetmeni / Joseph Lashelle. Müzik / John Barry. Oyuncular / Marlon Brando, Jane Fonda, Angie Dickinson, Robert Redford, James Fox. Yapım / Columbia. Yapım yeri ve yılı / ABD 1966.

«Kaçaklar» bir Texas kasabasında geçer... «Bir kovboy filmi hatta genel anlamda bir

macera filmi bile değildir. Şerif, Marlon Brando, film boyunca kimseyi şöyle bir esaslı dövmez, aksine bir güzel dayak yer (Bilinmesi gerekli).

«Boni ve Clayd»ını alkışladığımız yönetmen Arthur Penn, daha önce yaptığı «Kaçaklar» da acımasız bir toplumsal eleştirmeci olarak karşımıza çıkar. Dekor, günümüzün bir Teksas kasabasıdır, milyoner zenginleri ve kendilerini «fakir diye adlandıran daha az zenginleri ile... Olaylar bir Cumartesi gecesi geçer... Hapishaneden kaçan bir mahkumun (Robert Redford serüvenini izleyeceğimizi sanırız önce... Ama Penn, bu girişten sonra kamerasını kasabanın çeşitli kattan kişileri üzerine çevirir... Filmin belli bir bölümü bu insanların tanıtılması ile geçer bizlere... Sonra bu insanlar bir Cumartesi gecesinin çılgınlığı içerisinde gerçek yüzlerini ortaya koymaya başlarlar. Partilerde su gibi içki içilir, sarhoş Teksas zenginleri arkadaşlarının karılarıyla sevişmek, havaya tabanca sıkıp zencileri kovalamak, şerifi bir güzel ıslatmak, otomobil mezarlığına benzin döküp arabaları tutuşturmak gibi soylu eğlencelere dalarlar, refahın üst düzeyine erişmiş bir tüketim toplu luğuna özgü bütün rezalet ve azgınlıkları birbiri arkasına dizerler... Mahkumun kaçışı ise, bir leitmotiv arada sırada gösterilir... ve sonunda, bu iki yönlü gelişme yüksek gerilimli dramatik bir finalde birleşirler Kaçaklar'da Penn'i iki yönden alkışlamak gerekir önce içinde yaşadığı toplumdan övülecek bir yüreklilikle verdiği amansız kesit için... (U.S.İ.S.'in yıllarca önceki Amerikan filmleri üstündeki gayri resmi sansürü süre gelmiş olsaydı, (Kaçaklar) Türkiye'nin semtine bile uğratılmazdı) ve de, Sinemacı olarak filmine sağladığı grafik için... gerçekten de ağır bir biçimde başlıyan film yavaş, ama çok düzenli bir tempoyla gelişerek sonunda dramatik yoğunluğu en yüksek noktasına ulaştırmakta, film bu grafikle seyirci üzerine tam etkisini yığmaktadır. Klasik bir anlatıma sahip bir filmle böyle bir etkiye erişmek, Penn'in ustalığını kanıtlar. 1930 Amerikasından sonra günümüz Amerika'sına eğilen Penn, son iki filmi ile (Büyükler) arasındaki yerini almaktadır.

(Atilla Dorsay)
Cumhuriyet

« o »

Filim 71

